

це єдина реклама, яку може отримати автор-початківець. Але навіть це не гарантує їм хорошого продажу [2, 92].

У видавництві виходять книги, які не належать до серій, але вони характеризуються особливою актуальністю і виконують культуро- та націєтворчі завдання «Смолоскипа». Над цим дуже ретельно працюють редактори, дизайнери, менеджери, які дбають про змістову, художньо-технічну частину книги, її промоцію та популяризацію у ЗМІ. Якщо цільова аудиторія – люди мислячі, то акцент потрібно робити на естетичному задоволенні від книги [4, 135]. Багато видавничого контенту приурочено до історичних подій або пам'ятних дат. Зазвичай такі видання особливо цікавлять громадськість, підвищують імідж видавця [7, 80].

Висновки. Якщо колись популяризація української культури в Україні і за кордоном була основним завданням видавництва, то сьогодні зі зростанням конкуренції кількість завдань значно розширилася. Збільшилися і методи її популяризації. Спершу у видавництві «Смолоскип» могли вийти друком будь-які книжки, що формували національну позицію. Тепер редакційна рада аналізує ситуацію на ринку. Нині контент видавництва «Смолоскип» – це переважно художня українська література, гуманітаристика та документалістика. Задля більшої диференціації видавництво почало вдаватися до формування серій (наразі їх шість), гнучкої цінової політики й співпраці з читацькою аудиторією. Отже, контент видавництва – найкращий і дієвий популяризатор громадської позиції «Смолоскипа», потужний націєтворчий чинник.

Список використаної літератури

1. Барякина Е. Справочник писателя. Как написать и издать успешную книгу / Е. Барякина. – М. : Изд. дом «Унив. кн.», 2009. – 196 с. – (Школа издательского бизнеса).
2. Джилл Д. Отбор и оценка рукописей / Джилл Дэвис ; науч. ред. и пер. Н. Г. Николаюк, О. В. Коланькова. – М. : Изд. дом «Унив. кн.», 2008. – 227 с.
3. Літературознавчий словник-довідник / [Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів та ін.]. – К. : ВЦ «Академія», 1997. – 752 с.
4. Різун В. Методи наукових досліджень у журналістикознавстві / В. Різун, Т. Скотникова. – К. : КНУ, 2005. – 104 с.
5. Сміт Д. К. Посібник книговидавця : пер. з англ. / Д. К. Сміт. – К. : Любіть Україну, 1999. – 192 с.
6. Теремко В. Видавничий маркетинг : навч. посіб. / В. І. Теремко. – К. : Академвидав, 2009. – 272 с.
7. Тимошик М. Книга для автора, редактора, видавця : практ. посіб. – 2-ге вид., стер. / М. С. Тимошик. – К. : Наша культура і наука, 2006. – 560 с.

УДК 655. 41: (398)

Г. Я. Янів – аспірант, старший лаборант кафедри видавничої справи і редагування Української академії друкарства

Особливості редакторської підготовки видань творів українського фольклору для масового читача (на прикладі видання «“Я сіяв те, що Бог послав...”: Сторінки публіцистичної, наукової та літературної творчості Павла Чубинського»)

Роботу виконано на кафедрі видавничої справи і редагування УАД

Висвітлено особливості текстологічного опрацювання редактором фольклорних текстів, упорядкування матеріалу, підготовки науково-довідкового апарату, художньо-технічного оформлення при виданні творів українського фольклору для масового читача на прикладі науково-популярного видання «Я сіяв те, що Бог послав...».

Ключові слова: цільове призначення, читацька аудиторія, фольклорний матеріал.

Янів Г. Я. Особенности редакторской подготовки изданий произведений украинского фольклора для массового читателя (на примере издания «“Я сеял то, что Бог послал...”: Страницы публицистического, научного и литературного творчества Павла Чубинского»). Отражены особенности текстологической обработки

редактором фольклорних текстів, складання матеріала, підготовки науково-справочного апарату, художественно-технічного оформлення при виданні произведених українського фольклору для масового читача на прикладі науково-популярного видання «Я сяє те, що Бог послал...».

Ключевые слова: целевое назначение, читательская аудитория, фольклорный материал.

Yaniv H. Y. The Features of Editorial Preparation of Editions of Ukrainian Folklore Works for the General Reader (on the Example of Edition «I Sowed that God Sent...»: The Pages of Journalistic, Scientific and Literary Creation of Pavlo Chubynskiy». The article deals with features of textual processing folklore texts by editor, arrangement of material, the preparation of scientific background vehicle, artistically and technical design of the publishing the works of Ukrainian folklore for the general reader on an example the popular scientific edition «I sowed that God sent...».

Key words: purpose, readership, folklore material.

Постановка наукової проблеми та її значення. Кожне видання має цільове призначення і розраховане на певну читацьку аудиторію. Ці два чинники, що тісно взаємопов'язані між собою, насамперед враховують видавці, здійснюючи підготовку видання до друку. Щоб визначити читацьку аудиторію, необхідно чітко уявляти майбутнього читача, тобто усвідомити, наскільки добре він обізнаний у цій темі. Від цільового призначення і читацької аудиторії залежать зміст тексту, особливості його подання, характер інформації, обсяг матеріалу, структура, використання відповідних службових елементів, художньо-технічне оформлення та поліграфічне втілення.

Фольклорний матеріал як особливий текст може цікавити різні категорії читачів. Залежно від того, на якого читача розраховане видання творів фольклору, у процесі підготовки його до друку вирішується низка важливих питань: чи осучаснювати застарілий правопис, якщо перевидаються твори фольклору, видані в минулих століттях; чи змінювати говірки, притаманні для різних місцевостей країни, на літературну мову; чи залишати архаїзми; чи потрібно подавати різні варіанти певних фольклорних творів; який принцип упорядкування матеріалу вибрати; яким чином забезпечити належну підготовку допоміжних складників основного тексту – елементів науково-довідкового апарату. Для редактора, який видає фольклорні твори, з огляду на специфіку таких текстів, дуже важливо подати їх максимально зручно для читача. Особливості підготовки видань творів українського фольклору для різних категорій читачів нині є малодослідженою проблемою.

Мета нашого дослідження – висвітлити особливості текстологічного опрацювання редактором фольклорних текстів для масового читача, упорядкування матеріалу, підготовки науково-довідкового апарату, художньо-технічного оформлення на прикладі науково-популярного видання «Я сяє те, що Бог послав...».

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Видання ««Я сяє те, що Бог послав...»»: Сторінки публіцистичної, наукової та літературної творчості Павла Чубинського» (автори-упорядники Н. Зелінська, І. Капраль, О. Думанська, О. Палюх) вийшло у видавництві «Світ» 2009 р. до 170-ї річниці від дня народження Павла Чубинського на замовлення Державного комітету телебачення та радіомовлення України за програмою «Українська книга». За цільовим призначенням належить до науково-популярних і розраховане на масового читача, оскільки ознайомлює широке коло читачів із багатогранною особистістю Павла Чубинського «не лише як автора Державного Гімну України, а й як визначного дослідника витоків національної ментальності» – публіциста, науковця, літературного діяча, етнографа й фольклориста. У ньому опубліковано найцікавіші праці П. Чубинського із зазначених галузей та зібрані ним фольклорні матеріали. Серед усіх напрямів діяльності вченого окремі розділи відведено фольклористичній праці. Про П. Чубинського як видатного збирача української народної творчості йдеться у двох розділах – «У пошуках піснених скарбів народу» і «Всесвіт української казки», зокрема тут подано зібраний ним фольклорний пісенний та казковий матеріал. Усі тексти цих творів узяті з оригінальних видань науковця, одним із яких є «Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край» (1872–1878 pp.). У цьому науковому багатотомнику, який посідає провідне місце серед видавничої спадщини національних фольклорних матеріалів, чи не найповніше представлено фольклористичну діяльність вченого. Із семи томів наукових розвідок з української фольклористики й етнографії та творів різних жанрів усної словесності, які засвідчили багатство національної народної творчості, а також високий рівень розвитку науки про неї, варто відзначити п'ятий том «Песни любовные, семейные, бытовые и шуточные».

У ньому П. Чубинський упорядкував пісні за тематичним принципом у чотири частини: пісні про кохання (827 вірців), родинне життя (491 вірєць), суспільно-побутові пісні (266 вірців), а також жартівливі (250 вірців). Пісні про кохання відображають ширі почуття закоханих – це смуток

через нерозділене кохання, розлуку, самотність, утрачені молоді роки та радість від взаємної щасливої любові. Пісні про родинне життя також навіюють і сумний настрій (нещаслива доля через сирітство, самотнє життя на чужині, одруження з нелюбом, лихий чоловік, неприхильна родина чоловіка), і веселий (щасливий шлюб із милим). Серед соціально-побутових пісень зібрано соціально-побутові балади, п'яницькі та станові пісні (козацькі, гайдамацькі, рекрутські, чумацькі, ремісничі). До розділу жартівливих пісень увійшли гумористичні монострофи, танцювальні, а також сороміцькі пісні.

У межах кожної частини тому П. Чубинський також упорядкував матеріал за тематикою. До видання «Я сіяв те, що Бог послав...» увійшли вибрані пісні із «Трудовь...», та все ж у ньому збережено таку саму систематизацію творів – «Песни любовные», «Песни семейные», «Песни бытовые» і «Песни шуточные». Ці чотири частини відповідно поділяються на розділи також за тематичним принципом. Для того, щоб показати взірці тематично різних пісень «Трудовь...», автори-упорядники сучасного видання з кожного розділу кожної частини п'ятого тому дібрали пісні, які «особливо вражають своєю образністю, поетичністю, мають цікавий сюжет або цікаві побутові чи історичні реалії» [9, 152].

Порівняно з піснями, які записувалися і видавалися частіше, за часів П. Чубинського казок публікувалося значно менше. У передмові до другого тому «Трудовь...» «Малорусскія сказки» науковець зазначає: «При богатстве этнографических материалов, собранных в Южной Руси, – собственно сказок собрано и издано весьма мало» [5, 3]. Однак науковцю вдалося зібрати достатню кількість цих творів, аби видати їх окремим томом. Усі зібрані казки він поділив на міфічні й побутові. Побутові казки, як уважав П. Чубинський, часто містять гумористичні, розважальні елементи і переважно викликають у людей сміх. Міфічні ж казки побудовані на основі давніх вірувань, майже не мають дидактичного характеру та гумору. Групування казок за тематикою в розділі «Всесвіт української казки» сучасного прочитання П. Чубинського таке ж, як і в оригіналі. У ньому опубліковано найцікавіші для широкого кола читачів казки, а також маловідомі взірці, які «можуть становити об'єкт особливого дослідницького зацікавлення» [9, 194]. Хоча казки, як і пісні, подані вибірково, нумерація їх збережена – дві казки, що йдуть підряд, мають номери такі, як в оригінальному виданні («18. Дівчина-вошивий кожушок», «35. Лев і щука»). Це дає можливість читачеві переконатися у вибірковості творів і показує їх численність в оригіналі. Поділ казок у сучасному виданні збережено, тому що упорядникам було важливо не просто опублікувати зразки народної творчості, а показати науковий доробок у галузі фольклористики конкретної особистості – Павла Чубинського й, зокрема, принцип систематизації виданого ним матеріалу.

Як нам відомо, опубліковані в сучасному науково-популярному виданні пісні й казки – фольклорний матеріал, який має свої властивості, що відрізняють його від літературних творів. Особливості усної народної творчості відповідно впливають на підхід до редакторського опрацювання таких текстів для різних категорій читачів. Загалом фольклорні твори, визначальною і чи не найбільш відомою ознакою яких є передусім відсутність авторства, мають такі ознаки: усна форма творення і побутування, роль пам'яті в його збереженні та відтворенні, варіантність, колективність і традиційність. Народну творчість можна назвати своєрідним досвідом людей, який передавався від старшого покоління молодшому в усній формі, втілюючись згодом у досконалі художні образи та фольклорні жанри. Існування фольклору в усній формі зумовило розвиток і вдосконалення пам'яті людини. Тому багато дослідників вважають його мистецтвом пам'яті. Традиційність фольклору полягає в тому, що він побутує і розвивається тільки в руслі традицій, спираючись на досягнення попередніх поколінь. Будь-який народний твір може мати багато варіантів, кожен із яких є повноцінним та самостійним текстом, проте сукупно всі зразки одного твору, близькі чи більш віддалені, не порушують народної традиції. Зрозуміло, якщо фольклорний твір має багато варіантів, то важко встановити його авторство. Оскільки, як відомо, процес творчості за своєю природою індивідуальний, то у сфері народного мистецтва індивідуальне начало творчого процесу поєднується з колективним. Отож народна творчість – мистецтво колективне [2, 207–209]. Основні риси фольклору, які відрізняють його від літературної творчості, зумовлюють і інші підходи до опрацювання художніх текстів для різної читачької аудиторії під час їх опублікування.

Аналізоване нами видання містить фольклорний матеріал, призначений для широкого кола читачів, тому цікаво простежити, як автори-упорядники орієнтувалися на цю читачьку аудиторію. Щоб показати специфіку подання фольклорних текстів для сучасного масового читача на лексич-

ному, синтаксичному, пунктуаційному рівнях, порівняємо ці твори з матеріалами оригінального наукового видання «Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край».

Зібрання фольклорних матеріалів П. Чубинського видане після експедиції в «Західно-руський край», задум здійснення якої виник ще 1862 р. у вчених Південно-Західного відділу Імператорського російського географічного товариства. Проте складні політичні обставини, які склалися на той час, не дали змоги реалізувати її аж до 1869 р. Основною метою експедиції вважалося дослідження мови, звичаїв, релігії, моральної культури, а також побуту народів «Західно-руського краю». Як зазначає П. Чубинський у передмові до «Трудов...», «При этнографическом исследовании можно действовать двояким путем: или свои субъективные впечатления изложить как результат наблюдений, или собирать материалы, касающиеся разных сторон народной жизни, давая, таким образом, возможность всякому видеть народ независимо от впечатлений наблюдателя» [8, XII]. Науковець обрав другий метод, адже досі не було здійснено повного етнографічного дослідження про «малоросіян», а «многие памятники народного творчества вымирают; народ их забывает» [8, XII]. П. Чубинський уважав за потрібне не змінювати при друці записаний матеріал, і навіть отримані від його помічників тексти російською мовою він «старался передавать их так, как они сообщены, допуская некоторую шероховатость изложения, лишь бы избежать переделок» [8, XVIII]. Він усвідомлював, як важливо донести до читачів свого часу та майбутніх поколінь пам'ятки української усної народної творчості такими, якими вони побутують у народі, де не змінене жодне слово і збережена народна мова. Чи не в цьому й полягає головна роль наукового видання фольклорних матеріалів.

Як уже зазначалося, одна із характерних властивостей народних текстів – варіантність. Один і той же твір у різних регіонах країни може звучати по-різному. Особливо це стосується народних пісень, які можуть мати чи не найбільше варіантів серед інших фольклорних жанрів. Опублікувати сукупність усіх відомих варіантів певного жанру народної творчості – ще одна особливість підготовки наукового видання фольклорних матеріалів. У «Трудах...» П. Чубинський не оминув жодного варіанта будь-якої народної пісні, навіть якщо в ній змінено лише одне слово, хоча, звичайно, для уникнення значного збільшення обсягу багатотомника використав умовні позначення. «Варианты песен... представляют собою те изменения, каким подвергся первообраз песни под влиянием местных условий. И только вся совокупность вариантов дает понятие о народном творчестве вообще» – так пояснював значення всіх варіантів народних пісень у збірнику П. Чубинський [8, XX]. На підставі всіх варіантів народного твору можна визначити його естетично-літературне, історичне та мовне значення. Варіанти є важливим чинником встановлення історії твору, зокрема для визначення місця його створення, географічного поширення, популярності.

Отже, у «Трудах...», які вважаємо науковим виданням, важливо було опублікувати весь зібраний матеріал із різних територій Західної України, подаючи всі варіанти творів, основна мета яких – зберегти це матеріал для майбутніх поколінь. У зібранні фольклорних творів «Я сіяв те, що Бог послав...» видавництва «Світ» представлено вибрані жанри, що зумовлено читацькою аудиторією та цільовим призначенням. Пересічному читачеві ці твори потрібні для більшого знання українського фольклору чи задоволення естетичних потреб, тоді як фахівцям із цієї галузі для наукових досліджень чи отримання достовірної інформації потрібне повне зібрання творів певних фольклорних жанрів конкретної місцевості. Відповідно, вибрана кількість пісень, казок та інших матеріалів у сучасному виданні для масового читача зумовлена й іншою його метою – донести інформацію про Павла Чубинського, маловідомого науковця, фольклориста, проте знаменитого автора українського гімну.

Характерною особливістю фольклорних текстів є жива народна мова з використанням діалектизмів та архаїзмів. Як ми знаємо, для кожного регіону України властиві слова, які використовуються лише в цій місцевості, вони не входять до складу лексичної системи літературної мови, а є елементами лексики певного діалекту, так звані діалектизми. Такі слова є незамінною складовою частиною будь-якого фольклорного тексту, який може походити з різних місцевостей країни. Зберігати всі діалектичні риси – одна з основних вимог під час запису народних творів, яких завжди дотримувалися науковці. Передавати особливості говірок різних місцевостей залишається головною вимогою і при друці уснопоетичних матеріалів у будь-якому виданні, незалежно від читацької аудиторії та цільового призначення. Усвідомлюючи таку необхідність, П. Чубинський зазначав: «В песнях должны быть соблюдены все особенности местного говора» [8, XIX]. Та не тільки в піснях, а

й в інших фольклорних текстах збірника збережено особливості говірок різних місцевостей. Не порушили цього правила і видавці сучасного видання творів П. Чубинського.

Для народнопоетичних творів характерне використання застарілої лексики, адже відомо, що усна народна творчість існує з давніх-давен. Серед них у народних творах найчастіше трапляються архаїзми (назви понять, витіснені іншими синонімами, які поширені і в наш час). Переважно в історичних піснях та думах використовуються історизми – слова або їх окремі значення, що вийшли з ужитку, оскільки зникли реалії, які вони називали, і в сучасній мові немає синонімічних заміників. Як і в «Трудах...», у фольклорних текстах видання «Я сіяв те, що Бог послав...» трапляються застарілі слова (*год, башмачок, остались, ще лучче, орудіє, єсть, жена, муж* та ін.). Для сучасного видання матеріалів П. Чубинського властиве також збереження специфіки вимови, притаманної для певного регіону України (наприклад, уживання м'якого знака в дієсловах замість букви и – шукать, а не шукати; жениться, а не женитися).

Особливості говірки різних місцевостей, застарілі слова та інші ознаки народної мови слід зберігати не лише в науковому виданні фольклорних творів, текст якого, як ми знаємо, залишається незмінним при друці завжди, у будь-якому випадку – незалежно від виду видання та читачької аудиторії, щоб передати читачеві мовний колорит української народної творчості. Отже, тексти народної творчості у виданні мають відповідати записам фольклористів, які, у свою чергу, – розповідям оповідачів, а замінювати одні слова іншими – однаковими чи близькими за змістом, синонімами чи сучасними відповідниками – не допускається.

При виданні фольклорних матеріалів не можна втручатися в текст на синтаксичному рівні. Як приклад, бачимо сучасне перевидання творів фольклору П. Чубинського. Що ж до пунктуації народних текстів під час їх видання, то розділові знаки маємо право застосовувати такі, які відповідають нормам української пунктуаційної системи. Наприклад, у перевиданих фольклорних творах П. Чубинського застосовано відповідні розділові знаки при використанні прямої мови, яких немає у виданні-оригіналі.

Для творів різних фольклорних жанрів, зокрема «Трудовь...» П. Чубинського, що записані й видані ще в ХІХ столітті, характерне використання різних правописів. Україна тоді не була окремою державою, а довгий час перебувала у складі різних імперій, тому, відповідно, не було державної політики в мовній сфері. У той час використовувалися різні правописи – «ярижка» (власне фонетичний правопис із використанням деяких літер російської абетки, зокрема *ы* та *ъ*, що диктувався вимогами російської цензури), етимологічний (основними його особливостями є передавання звука *i* літерами *ĭ, ѓ, ѣ, і* звука *u* – *ы, u*, вживання літер *ѣ, е, є, і*), кулішівка (непослідовне вживання літер *u, i, e*, замість апострофа використання *ь* або *ъ* знаків, вживання літери *ѣ*, використання сполучення *кѣ* замість *і*). Згідно із цими правописами в текстах, зокрема казок, зібраних П. Чубинським, звук *u* позначається літерами *ы* або *ж u* (у словах *добрыѣ, скажи, черевыкы, спыть, сердешныѣ*). Часто вживається літера *ѣ* (*ѣго, ѣму*). Замість апострофа в тексті, очевидно за кулішівкою, використовується *ъ* знак (*випѣсмо, перевѣзала*), або ж не використовується взагалі (*перевѣже*). Інколи бачимо непослідовне вживання певних літер в одному слові (*пошов – пойшов – пішов – пуйшов*).

Готуючи до друку сучасні видання, видавці орієнтуються і на сучасний правопис, тому все, що видавалося в минулі століття, маємо уніфікувати відповідно до сучасних правописних норм (виняток становлять лише наукові видання, метою яких є показати особливості тогочасного правопису). Прикладом такої уніфікації і є видання «Я сіяв те, що Бог послав...».

До народних пісень та казок, виданих у «Трудах...» П. Чубинського, подано відомості про місцевість, звідки отримано матеріал. Такі відомості, а також інформація про оповідача, час запису називаються паспортизацією. У науковому виданні фольклорних матеріалів паспортизація – обов'язковий елемент тексту, оскільки засвідчує важливу інформацію щодо творів усної народної творчості і є їх невід'ємною частиною. Читачу-фахівцю потрібно мати не лише сукупність творів українського фольклору в їх первісному і цілісному вигляді, а й усю відому інформацію про них, на відміну від масового читача, якому потрібен спрощений матеріал, не переобтяжений зайвими даними. Відповідно, зрозуміло, чому в книжці «Я сіяв те, що Бог послав...», яка призначена для широкого кола читачів, немає паспортизації.

Читаючи будь-яку книжку, не завжди свідомо визнаємо необхідність та важливість передмов, коментарів, приміток чи інших не менш потрібних службових елементів, але таке майже несвідоме їх

використання не означає, що без них можна було б узагалі обійтися. Важливе значення елементи науково-довідкового апарату мають лише тоді, коли перебувають у такій сукупності, яка потрібна для певної категорії читачів. Сучасне видання про видатного українського науковця П. Чубинського має всі необхідні та важливі для масового читача допоміжні складники основного тексту. З прологу «Ім'я вартє, щоб його знали і шанували» дізнаємося про актуальність видання, важливість та затребуваність праць П. Чубинського, отримуємо цінну інформацію, яка потрібна, щоб зрозуміти принципи добору матеріалу і його впорядкування, а також про першоджерело, маємо пояснення щодо мови, якою написані твори П. Чубинського, і осучаснення правопису. До прологу додається хронологічний перелік основних дат і подій життя та діяльності науковця. Усі розділи видання просто немислимі без вступів до кожного з них. Глибокі наукові розвідки авторів-упорядників уводять читача в історичні реалії того часу, інформують про певний вид діяльності вченого, перш ніж ознайомити з його реальними здобутками, певним чином допомагають ліпше сприйняти та осмислити результати праці українського дослідника, зацікавлюють та заохочують читача. В епілозі подано нову інформацію, яка доповнює основні відомості видання про діяльність ученого. Із цього заключного елемента видання читач переконується у важливості численних здобутків П. Чубинського, про які ще раз підтверджують його сучасники та нащадки. Для того, щоб вичерпно відобразити діяльність П. Чубинського, до розділів додано хронологічний перелік праць ученого, а також добірку праць про нього. За допомогою іменного та географічного покажчиків зручно шукати інформацію у книжці про певну особистість чи територіальну одиницю. Пошук потрібних відомостей полегшують колонтитули, які позначають усі рубрики видання. Особливе місце належить приміткам, які містять додаткову інформацію для ліпшого сприйняття чи розуміння тексту. Бібліографічні посилання вказують читачеві на джерело отримання певного матеріалу чи цитованого тексту.

Висновки. Якісне художньо-технічне оформлення та поліграфічне виконання засвідчують високу культуру видання. Відповідний формат, середні береги на шпальтах, наявність шмуцтитулів, шрифтові виокремлення рубрик, гарна палітурка забезпечують читачеві зручність у користуванні. Отож, твори українського фольклору, що видаються для масового читача, потребують належної редакторської підготовки на текстологічному рівні, а також на рівні підготовки службових елементів видання та художньо-технічного оформлення.

Список використаної літератури

1. Мильчин А. Э. Культура издания, или Как не надо и как надо делать книги : практ. руководство / А. Э. Мильчин. – М. : Логос, 2002. – 224 с.
2. Наулко В. І. Культура і побут населення України : навч. посіб. / В. І. Наулко, Л. Ф. Артюх, В. Ф. Горленко. – К. : Либідь, 1993. – 285 с.
3. Рейсер С. А. Основы текстологии: учеб. пособие для студ. пед. ин-тов / С. А. Рейсер. – Изд. 2-е. – Ленинград : Просвещение, 1978. – 176 с.
4. Савченко Ф. Заборона українства 1876 р. / Ф. Савченко. – 2-ге вид. – Мюнхен : [б. в.], 1930. – 415 с.
5. Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край, снаряженной Императорским Русским Географическим Обществом. Юго-Западный Отдел. : Материалы и исследования, собранные д. чл. П. П. Чубинским. В 7 т. Т. 2. Малорусские сказки / изд. под наблюдением д.-л. П. А. Гильтебрандта. – СПб. : [б. и.], 1878. – 688 с.
6. Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край, снаряженной Императорским Русским Географическим Обществом. Юго-Западный Отдел. : Материалы и исследования, собранные д. чл. П. П. Чубинским. В 7 т. Т. 5. Песни любовные, семейные, бытовые и шуточные / изд. под наблюдением д.-чл. Н. И. Костомарова. – СПб. : [б. и.], 1874. – 1209 с.
7. Український правопис / НАН України, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні ; Ін-т укр. мови – стер. вид. – К. : Наук. думка, 2004. – 240 с.
8. Чубинський П. Общее предисловіе к матеріалам и исследованиям, собранным П. П. Чубинским // Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край, снаряженной Императорским Русским Географическим Обществом. Юго-Западный Отдел. Материалы и исследования, собранные д. чл. П. П. Чубинским. В 7 т. Т. 1. Изд. под наблюдением чл.-сотр. П. А. Гильтебрандта. – Вып. 1. – СПб. : [б. и.], 1872. – С. XI–XX.
9. «Я сів те, що Бог послав...» : Сторінки публіцистичної, наукової та літературної творчості Павла Чубинського / авт.-упоряд. : Н. В. Зелінська, І. І. Капраль, О. І. Думанська, О. В. Палюх. – Львів : Світ, 2009. – 256 с.